

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ

ROČNÍK 1977 ČÍSLO 1 • SVAZEK 82

JAROMÍR DEMEK

23. MEZINÁRODNÍ GEOGRAFICKÝ KONGRES V SSSR

Ve dnech 12. července až 13. srpna 1976 se v SSSR konal 23. mezinárodní geografický kongres a v jeho rámci i 13. valné shromáždění Mezinárodní geografické unie (IGU). Poprvé ve více než 100leté historii Mezinárodní geografické unie (IGU) bylo vrcholné světové shromáždění geografů uspořádáno v socialistické zemi. Přípravu kongresu řídil organizační výbor v čele s předsedou národního komitétu sovětských geografů akademikem I. P. Gerasimovem.

Pro kongres bylo zvoleno základní heslo „Geografie a vědeckotechnická revoluce.“ Vědeckotechnická revoluce totiž změnila vžitě představy o místě a významu různých oblastí lidského poznání. Zejména v posledních letech začala rychle vzrůstat role geografie, která znovu zaslouženě zaujímá místo mezi základními (fundamentálními) vědami. Vysvětlení spočívá v tom, že geografie řeší aktuální problémy současného lidstva, jako jsou racionální využívání přírodních zdrojů a ochrana životního prostředí. Velký význam geografie při řešení těchto problémů je nyní všeobecně uznáván, i když přirozeně existují rozdíly mezi socialistickými a kapitalistickými státy. Správnost volby výše uvedeného hesla pro kongres v SSSR se ukázala v celém průběhu kongresu.

Kongresu se zúčastnilo více než 50 českých a slovenských geografů. Československou národní oficiální delegaci schválenou presidiem Československé akademie věd vedl předseda československého národního komitétu člen korespondent ČSAV a SAV Emil Mazúr. Na 23. mezinárodním geografickém kongresu byl dosud největší počet našich geografů v historii těchto vrcholných světových schůzek geografů.

Kongres se skládal ze tří hlavních etap. Ve dnech 12. až 27. července 1976 byla v různých městech a oblastech SSSR uspořádána symposia komisí a pracovních skupin IGU, a to:

1. Komise národních a regionálních atlasů v Jerevanu (16.—27. 7. 1976)
2. Komise aplikované geografie v Tbilisi (19.—26. 7. 1976)
3. Komise výzkumu využití země v Simferopolu (21.—26. 7. 1976)
4. Komise lékařské geografie v Moskvě (23.—26. 7. 1976)
5. Komise historie geografického myšlení v Leningradě (22.—26. 7. 1976)
6. Komise mezinárodní geografické terminologie v Moskvě (24.—26. 7. 1976)
7. Komise geografie ve výchově v Leningradě (19.—26. 7. 1976)
8. Komise shromažďování a zpracování geografických údajů v Moskvě (22.—26. 7. 1976)

9. Komise kvantitativních metod v geografii v Moskvě (20.—26. 7. 1976)
10. Komise člověk a prostředí na parníku na řece Donu a Volze mezi Rostovem na Donu a Kazaní (15.—26. 7. 1976)
11. Komise geomorfologického výzkumu a mapování v Kyjevě (18.—26. 7. 1976)
12. Komise současných geomorfologických pochodů v Kyjevě (21.—26. 7. 1976)
13. Komise mezinárodní hydrologické dekády v Leningradě (19.—26. 7. 1976)
14. Komise alpinské geokologie na severním Kavkazu (16.—26. 7. 1976)
15. Komise regionálních aspektů ekonomického vývoje v Dušanbe (18.—26. 7. 1976)
16. Komise geografie transportu v Moskvě (22.—26. 7. 1976)
17. Komise populační geografie v Minsku (22.—26. 7. 1976)
18. Komise zemědělské typologie v Oděse (20.—26. 7. 1976)
19. Komise zemědělských sídel v monzunových oblastech v Taškentu. (21.—26. 7. 1976)
20. Komise pochodů a úrovní urbanizace v Leningradě (21.—26. 7. 1976)
21. Pracovní skupiny geografie turizmu v Dombaji v severním Kavkazu (19.—26. 7. 1976)
22. Pracovní skupiny vlivu současné urbanizace na zemědělskou krajinu v Kyjevě (22.—26. 7. 1976)
23. Pracovní skupiny periglaciálních jevů o problémech vývoje oblasti s extrémními přírodními podmínkami v Irkutsku a Jakutsku (16.—26. 7. 1976)
25. Pracovní skupiny dynamiky mořských břehů v Soči a Tbilisi (19.—26. 7. 1976)
26. Pracovní skupiny rozvoje pouští v aridních oblastech v Ašchabadu (20.—26. 7. 1976)
27. Pracovní skupiny geografie průmyslu v Novosibirsku (15.—26. 7. 1976)
28. Pracovní skupiny geografie trhu v Moskvě (21.—26. 7. 1976)
29. Symposium geografie polárních oblastí v Leningradě (22.—26. 7. 1976)
30. Symposium komplexního mapování pro zlepšení životního prostředí v Jerevanu (19.—26. 7. 1976)

Podle zpráv účastníků byla tato symposia velmi dobře organizována a měla značný význam pro další rozvoj geografie. Právě soustředění nevelkých skupin 30—60 specialistů z různých zemí světa umožnilo diskutovat závažné problémy současné geografie do značné hloubky. K symposiím byla předsedy komisí a pracovních skupin většinou vydána abstrakta, stručné referáty a někdy i celé referáty v plném znění v oficiálních jazycích IGU. Místní sovětsí organizátoři pak většinou vydali referáty v ruštině. Navíc je plánována celá řada publikací s výsledky zasedání. Bohužel rozšiřování těchto písemných materiálů, které mají značný vědecký význam, bylo omezeno jen na přímé účastníky symposií a jen zcela výjimečně bylo možné některé koupit nebo získat během hlavního zasedání kongresu v Moskvě.

Řady těchto zasedání a symposií před kongresem se zúčastnili čeští a slovenští geografové. Zprávy některých účastníků uveřejňujeme rovněž v tomto čísle Sborníku Československé společnosti zeměpisné.

Hlavní zasedání kongresu probíhalo ve dnech 28. 7.—3. 8. 1976 v Moskvě. Většina sjezdových aktivit byla soustředěna do hlavní budovy Moskevské státní univerzity na Leninských horách.

Kongres byl oficiálně zahájen 28. 7. 1976 v 16 hodin v kremelském Dvorci sjezdů. V reprezentačním sále se shromáždilo okolo 3000 účastníků ze 70 člen-

ských států IGU. V předsednictvu zasedli členové výkonného výboru IGU, organizačního výboru 23. mezinárodního geografického kongresu, předsedové komisí IGU, představitelé státních orgánů a společenských organizací SSSR.

Zasedání zahájil předseda národního komitétu sovětských geografů a předseda organizačního výboru 23. mezinárodního geografického kongresu akademik I. P. Gerasimov. Jménem Rady ministrů SSSR pozdravil účastníky kongresu náměstek předsedy ministrů SSSR a předseda Státního komitétu pro vědu a techniku SSSR s. V. A. Kirilin, který rovněž přečetl pozdravný dopis kongresu od předsedy Rady ministrů SSSR s. A. N. Kosygina. Jménem Akademie věd SSSR vystoupil na zasedání s pozdravem předsedy Akademie věd SSSR akademika A. N. Aleksandrova její místopředseda známý geolog akademik A. V. Sidorenko. Ve svém vystoupení akademik A. V. Sidorenko podtrhl, že geografie náležející k nejstarším vědám plní v současné době významný společenský úkol, a to z hlediska racionálního využívání společnosti různých přírodních zdrojů, regionálního ekonomického vývoje, rozmišřování výrobních sil a sídlišť. Společenský vývoj ve světě a současná vědeckotechnická revoluce postavily před geografii nové, odpovědné úkoly. Nejdůležitější z těchto úkolů je problém ochrany a cílevědomého přetváření životního prostředí, který tvoří součást širšího problému vzájemného vztahu přírody a společnosti. Problém životního prostředí je ve své podstatě mezioborový, ale geografie musí sehrát důležitou úlohu v jeho rozpracování. Je to vyvoláno tím, že geografie má již dnes k dispozici rozsáhlé údaje o přírodním prostředí, diferenciaci hospodářství a života obyvatelstva, ale rovněž i syntetické údaje založené na spojení v systému geografických věd — přírodně-historických oborů ve fyzické geografii a sociálně-ekonomických v ekonomické geografii. Akademie věd SSSR soudí, že práce kongresu v těchto důležitých problémech současné vědy přinese důležité výsledky, shrne naše současné vědecké poznatky a vyznačí perspektivu dalších vědecko-výzkumných prací.

Jménem výkonného výboru Moskevského městského sovětu pozdravil zasedání jeho místopředseda V. I. Konovalov. S pozdravem Geografické společnosti SSSR vystoupil dvojnásobný hrdina SSSR doktor geografických věd I. D. Papanin. Jménem 25.000 členů Geografické společnosti SSSR popřál účastníkům mnoho úspěchů. Nakonec pak vystoupil mladý předseda klubu Planeta — mladých přátel Geografické společnosti SSSR — A. Dombrovský.

Hlavní referát „Současná geografie a Mezinárodní geografická unie (IGU)“ přednesl prezident IGU, známý francouzský geograf prof. dr. J. Dresch. Ve svém referátě se zabýval otázkami metodologie a metodiky současné geografie a tzv. „krizovou“ situaci v ní. Zmínil se o pozitivních tendencích ve vývoji systému geografických věd, které se stále více zabývají výzkumem a řešením aktuálních problémů současného světa. Dále se zabýval organizačními problémy činnosti IGU a metod týmového výzkumu. Tyto úkoly jsou tím důležitější, že IGU má nyní více než 80 členů, tj. více než kterákoliv jiná mezinárodní vědecká unie.

Svůj referát zakončil prezident IGU následujícími slovy: Přeji, aby — díky úspěchům ve snižování mezinárodního napětí po helsinské konferenci, na takovém kongresu jako je náš — kde pracuje bok po boku mnoho geografů, kteří přijeli z mnoha států s cílem se seznámit a pochopit se navzájem — geografie a Mezinárodní geografická unie, věrní svým principům přispěli spolu s ostatními vědami — a možná ještě více — k dílu upevnění světového míru.

S referátem „Geografie v SSSR v minulosti, současnosti a budoucnosti“ vystoupil předseda organizačního výboru akademik I. P. Gerasimov. Ve svém referátě doprovázeném názornými diapozitivy charakterizoval hlavní etapy vý-

voje ruské a sovětské geografie, pro kterou vždy byla příznačná těsná vazba na otázky společenského rozvoje. Velkou pozornost ve svém referátě věnoval základním problémům využívání přírodních zdrojů SSSR, strukturám zvláště norem geografie hospodářství a obyvatelstva v období rozvinuté socialistické společnosti. Zejména se zmínil o důležitých otázkách uskutečňování velkých regionálních programů, o úkolech optimalizace rozmístování výrobních sil i obyvatelstva vzhledem k vědeckotechnické revoluci. V závěrečné části svého referátu se věnoval otázkám geografické prognózy změn na mapě SSSR k roku 2000 a sovětské konstruktivní geografii.

Po přestávce se účastníci kongresu zúčastnili slavnostního koncertu.

Vlastní práce kongresu probíhala v 10 sekcích, a to v

1. sekci geomorfologie a paleogeografie
2. sekci klimatologie, hydrologie a glaciologie
3. sekci geografie oceánu
4. sekci biogeografie a geografie půd
5. sekci obecné fyzické geografie
6. sekci obecné ekonomické geografie
7. sekci geografie obyvatelstva
8. sekci regionální geografie
9. sekci historické geografie a paleogeografie
10. sekci problémů geografického vzdělávání, geografické literatury a šíření geografických poznatků.

Práce sekcí probíhala různým způsobem. Stručné obsahy přednášek byly publikovány ve sjezdových materiálech. Na některých sekcích (např. v 1. sekci geomorfologie a paleogeografie) probíhala diskuse u panelů, na nichž byly vyvěšeny grafické materiály. Bylo tak možné podrobněji se seznámit s dokumentací a v rámci daném jistými jazykovými omezeními byla možná i volná diskuse. Je třeba se zmínit o tom, že na této sekci byly překlady diskusí do angličtiny, francouzštiny a ruštiny zajišťovány sovětskými překladateli na vysoké úrovni. Naopak v sekci 5., obecná fyzická geografie, se většinou četly celé referáty, zčásti doprovázené diapositivy a ukázkou map u tabule, takže nebylo možné se blíže seznámit s dokumentací. Překlad probíhal synchronně z tlumočnických kabin. Soudím, že způsob použitý na zasedání 1. sekce geomorfologie a paleogeografie je progresivnější a je závažným novým poznatkem pro další kongresy.

Na zasedáních sekcí se zúčastnil větší počet našich geografů a v tomto čísle přinášíme podrobnější zprávy z jednotlivých sekcí. Proto se touto částí kongresu nebudu dále zabývat.

Ve dnech 2.—3. srpna 1976 se pak konala souborná symposia a zasedání, která byla věnována hlavním problémům současné geografie. K účasti na symposiích a pracovních zasedáních organizační výbor vyzval přední světové geografy, kteří připravili většinou vynikající referáty. Na program byla následující symposia:

1. vědecká prognóza antropogenních změn a ochrana životního prostředí
2. vědecká doporučení pro regionální vývoj a racionální rozmístování hospodářské činnosti
3. geografické aspekty urbanizace a plánování měst
4. změny v geografii v období vědecko-technické revoluce; pro toto symposium byly připraveny národní referáty Francie, Polska, Švédska, USA a SSSR
5. mezinárodní spolupráce geografů; na tomto symposiu byl přednesen kolektivní referát K. Miševa (Bulharsko) — J. Demka (ČSSR) a I. Bentse (MLR):

Spolupráce geografů v zemích RVHP; na symposiu rovněž vystoupili představitelé UNESCO, UNEP, SCOPE a představitelé výkonného výboru IGU, SSSR a Japonska s názory na další vývoj mezinárodních vědeckých organizací a podílu geografů na jejich činnosti.

Dále byla na programu následující pracovní zasedání:

1. Modelování přírodních a přírodně-technických systémů prostředí; na tomto pracovním zasedání přednesl J. Krcho (ČSSR) svůj referát o kybernetickém modelování geosystémů;
2. Modelování prostorové organizace ekonomických aktivit (výrobněprostorových komplexů);
3. Obsah, struktura a automatizace geoinformace.

Podobně jako na 22. mezinárodním geografickém kongresu v Kanadě souborná symposia a zasedání byla jedním z vrcholů 23. kongresu.

Během moskevské části byla rovněž uspořádána celá řada veřejných přednášek, na nichž vystoupili přední účastníci kongresu.

V průběhu moskevské části kongresu se ve dnech 29. a 31. července a 3. srpna 1976 konalo 13. valné shromáždění Mezinárodní geografické unie (IGU). Zasedání se zúčastnili vedoucí 46 národních delegací s hlasovacím právem.

Hlavní body 13. valného shromáždění IGU byly následující:

- a) valné shromáždění přijalo jako nové členy IGU Dahome, Kolumbii, Keňu, Nepal, Zaire a jako přidružené členy Botswanu, Kostariku, Rwandu a Čad. IGU má tedy nyní 81 řádných členů a 9 přidružených;
- b) valné shromáždění schválilo zprávu prezidenta a generálního sekretáře za období 1972–1976;
- c) valné shromáždění schválilo přijetí nového statutu IGU (26 hlasy proti 7);
- d) valné shromáždění zvolilo nový výkonný výbor IGU pro období 1976–1980 v tomto složení: prezident prof. dr. M. J. Wise (Velká Británie), první viceprezident prof. A. L. Mabogunje (Nigerie), viceprezident akademik F. F. Davitaja (SSR), prof. dr. J. Dresch (Francie), dr. S. Faissol (Brazílie), prof. S. Kiuchi (Japonsko), prof. dr. J. Kostrowicki (Polsko), prof. J. Ross Mackay (Kanada), prof. P. Scott (Austrálie). Kolem volby generálního sekretáře byla delší diskuse, protože na toto místo kandidovali prof. dr. W. Manshard (NSR) a doc. dr. J. Demek (ČSSR). V bojovém hlasování byl zvolen prof. dr. W. Manshard 27 hlasy proti 12;
- e) valné shromáždění schválilo následujících 17 komisí a jejich předsedy:
 1. komisi historie geografického myšlení (Philippe Pinchemel, Francie)
 2. komisi mezinárodní geografické terminologie (Emil Meynen, NSR)
 3. komisi geografické výchovy (Norman J. Graves, Velká Británie)
 4. komisi sbírání a zpracování geografických údajů (Roger F. Tomlinson, Kanada)
 5. komisi problémů životního prostředí (I. P. Gerasimov, SSSR)
 6. komisi geomorfologického výzkumu a mapování (Jaromír Demek, ČSSR)
 7. komisi terénních experimentů v geomorfologii (Anders Rapp, Švédsko)
 8. komisi mezinárodního hydrologického programu (Reiner Keller, NSR)
 9. komisi studia antropogenního vlivu na horské ekosystémy (Jack D. Ives, USA)
 10. komisi geografie transportu (Raymonde Caralp, Francie)
 11. komisi geografie obyvatelstva (Leszek A. Kosiński, Kanada)

12. komisi národních systémů osídlení (Kazimierz Dziewoński, Polsko)
 13. komisi zemědělské produkce a světových zásob potravy (Jerzy Kostrowicki, Polsko)
 14. komise vývoje vesnického prostředí (György Enyedi, Maďarsko)
 15. komise vývoje pobřeží (E. C. F. Bird, Austrálie)
 16. komise průmyslových systémů (F. E. Ian Hamilton, Velká Británie)
 17. komise regionálních systémů a politiky (Akin L. Mabogunje, Nigerie).
- f) valné shromáždění schválilo zprávu o hospodaření IGU; členský příspěvek za jednotku zůstal stejný jako v předchozím období, tj. 150 US \$;
- g) valné shromáždění jednomyslně přijalo pozvání Japonska, aby 24. kongres a 15. valné shromáždění IGU byly uspořádány v této zemi; dále valné shromáždění jednomyslně přijalo pozvání Nigerie k uspořádání regionální konference v této zemi v roce 1978; dvě země, a to Austrálie a Švýcarsko oznámily svůj záměr pozvat IGU k uspořádání 25. mezinárodního geografického kongresu v jejich zemích v roce 1984;
- h) prof. dr. Stanislaw Leszczycki, Polsko, přednesl návrh na zřízení Mezinárodního geografického ústavu. Vychází z toho, že při současném rozvoji mezinárodní spolupráce je třeba i odpovídající organizační struktury, protože stále více geografických problémů je možné řešit pouze ve světovém měřítku. Pro ústav navrhuje řešení následujících problémů:
1. ochrana a tvorba přírodního, částečně změněného a umělého prostředí,
 2. výzkum změn prostorového uspořádání hospodářství a jeho vztahu k přírodnímu prostředí,
 3. rozvoj rozmístění a migrace obyvatelstva,
 4. problémy zajištění potravin,
 5. racionální využívání přírodních zdrojů
 6. rozvoj dopravy,
 7. problémy rekreace. Ústav by měl zajišťovat školení geografů, rozvíjet výzkumné metody a šířit nové přístupy v geografii. Ústav by spolupracoval s mezinárodními organizacemi, zejména organizacemi zabývajícími se otázkami životního prostředí;
- ch) výkonný výbor IGU oznámil, že využil svého práva daného statutem a ustavil následující pracovní skupiny pro období 1976–1980, a to:
1. geografii turizmu a rekreace,
 2. vývoje pouští,
 3. distribučních systémů na trhu,
 4. kartografie dynamického prostředí,
 5. aplikovaných aspektů geografie,
 6. atlasů životního prostředí (společně s Mezinárodní kartografickou asociací),
 7. geografie zdraví,
 8. systémové analýzy a matematických modelů,
 9. vnímání prostředí;
- i) valné shromáždění vyslovilo souhlas s tím, že IGU se připojí k International Social Science Council a k Scientific Committee on Problems of the Environments (ICSU);
- j) valné shromáždění aklamací přijalo návrh výkonného výboru na udělení čestného člena IGU akademikovi I. P. Gerasimovi SSSR a prof. Chauncy D. Harrisovi;
- k) prof. Dresch vyslovil poděkování členům výkonného výboru prof. dr. S. Leszczyckému (Polsko), prof. dr. T. Hägerstrandovi (Švédsko) a prof. M. Zamorano (Argentina) a generálnímu sekretáři prof. Chauncy D. Harrisovi, jejichž činnost ve funkcích skončila, za jejich působení v IGU a nový prezident IGU prof. M. Wise vyslovil uznání prof. dr. J. Dreschovi, Francie, za jeho působení jako prezidenta v IGU v letech 1972–1976.

Během kongresu byly v budově MGU na Leninských horách i ve výstavních sálech v Moskvě uspořádány výstavy, a to:

1. Nová vědecká geografická literatura 1972—1976
2. Nové tematické geografické mapy a atlasy 1972—1976; na této výstavě budily pozornost nové tematické mapy ČSSR (mimo jiné mapy přírodního a životního prostředí ČSR v měřítku 1 : 500 000 vydávané Geografickým ústavem ČSAV v Brně)
3. Geografie a praxe
4. Geografická výchova
5. Mezinárodní technická (obchodní) výstava „Kartografie a geografie 76“, na které byly vystaveny přístroje a materiály užívané v kartografii a geografii
6. Kartografie v SSSR
7. Sovětská geografická literatura.

Po kongresu se konalo 15 terénních exkurzí do různých částí SSSR. Účastníci těchto exkurzí navštívili jednotlivá centra geografie a mohli se v terénu seznámit s různými typy krajin, sídelních aglomerací i průmyslových a zemědělských oblastí. Byly uspořádány schůzky s představiteli národních akademií i geografických institucí jednotlivých svazových republik a oblastí. Pro exkurze byly připraveny tištěné průvodce a navíc účastníci obdrželi i různé materiály od místních pořadatelů. V Alma-Atě jsem měl možnost navštívit v budově prezidia Kazachské akademie věd zajímavou výstavu literatury, která ukazovala bohatost geografické tvorby v této svazové republice a byla speciálně připravena pro exkurzi E 15. Účastníci této exkurze navštívili i vysokohorskou výzkumnou stanici almaatinské university na Ťan-šanu.

Ke kongresu vydal organizační výbor celou řadu publikací. Největší význam má soubor 12 svazků stručných referátů přednesených na kongresu a nazvaných Mezinárodní geografie '76. Sborníky jsou opravdu reprezentativním přehledem současných směrů v geografii. Sborníky 1—10 svojí náplní odpovídají výše uvedeným sekcím kongresu, sborník č. 11 je věnován souborným symposiím a pracovním zasedáním a sborník č. 12 zahrnuje referáty zasláné dodatečně organizačnímu výboru. Ve sbornících je poměrně velký počet příspěvků českých a slovenských geografů. Z dalších publikací je třeba vzpomenout knihu Geografie SSSR, dále geografickou publikaci o Moskvě a Krátkou historii geografické vědy v SSSR. Ke kongresu vyšla i řada dalších národních publikací jednotlivých členských států, zvláštní čísla časopisů s příspěvky geografů ke kongresu (podobně jako bylo zaměřeno 1. číslo Sborníku Československé společnosti zeměpisné a 2. číslo Geografického časopisu ročníku 1976).

Hodnotíme-li celkově průběh 23. mezinárodního geografického kongresu, je třeba vysoce ocenit organizaci kongresu a obrovskou práci, kterou vykonal sovětský organizační výbor. S tímto oceněním již vystoupil vedoucí československé národní delegace člen-korespondent Emil Mazúr na závěrečném zasedání kongresu. Sovětští pořadatelé vnesli do práce kongresu některé nové prvky, o nichž jsem se již zmínil. Především to bylo vyžádání zásadních referátů nejen od významných osobností, ale i kolektivních referátů některých národních komitétů. Dále to byly nové formy práce sekcí, zejména diskuse u panelů s vystavenými dokladovými materiály. Osvědčilo se i soustředění naprosté většiny zahraničních delegátů v hotelu Rossija, kde v tomto obrovském komplexu bylo možné se setkat i po zasedáních, vyměnit si zkušenosti nebo prostě jen navazovat osobní kontakty, které jsou rovněž velmi důležité.

Kongres splnil úkol, který byl vytyčen i mottem „Geografie a vědeckotechnická revoluce“. Potvrdila se skutečnost, že vědeckotechnická revoluce mění rozložení sil ve vědě. Některé syntetické obory — a mezi nimi na čelném místě

географии — získávají na vážnosti, protože se zabývají kardinálními otázkami současného lidstva. Problémy ochrany a tvorby životního prostředí, racionálního využívání přírodních zdrojů, účelného rozmístování obyvatelstva a hospodářství v prostoru, teorie krajiny, modelování a monitoringu geoinformací, kterými se zabývá geografie, mají bezprostřední praktický význam. Stále si uchovává své významné místo ve společnosti kartografická tvorba, zejména tvorba tematických map. Pozornost věnovaná kartografii životního prostředí ukazuje na nově se tvořící směr v tematickém mapování, který má zřejmě značnou perspektivu využití v praxi. Ke všem těmto zásadním otázkám současné geografie byla na kongresu zaujata kvalifikovaná stanoviska, která jsou výchozími body i pro činnost českých a slovenských geografů. Naši geografii se podařilo uhájit pozice, které má československá geografie v Mezinárodní geografické unii. Současné se ukázaly i některé složitosti v mezinárodních vztazích, kterým bude muset národní komitét věnovat pozornost. Na budoucí 24. mezinárodní geografický kongres je třeba se připravovat již nyní a není možné přípravu nechat až na období těsně před kongresem. Je třeba vytyčit hlavní směry, kterými se bude ubírat naše činnost v IGU a zajistit kádrové a odborné předpoklady pro úspěch naší činnosti.

Význačnou skutečností kongresu byl již zmíněný značný počet českých a slovenských geografů, kteří se účastnili předkongresových symposií a zejména moskevské části programu. Změna potěšitelný byl značný počet mladých geografů, kteří tak mohli získat důležité zkušenosti z vrcholného světového setkání geografů.

23. mezinárodní geografický kongres ukázal názorně další vzrůst prestiže geografie jako jedné ze základních věd současného lidstva. Bude záležet i na našich geografech, jak využijí poznatků z kongresu k dalšímu rozvoji geografie jako vědy i jejího využití v praxi.

Резюме

XXIII МЕЖДУНАРОДНЫЙ ГЕОГРАФИЧЕСКИЙ КОНГРЕСС В СССР

В статье автор занимается оценкой XXIII Международного географического конгресса, проходившего в СССР в июле и августе 1976 г. Конгресс состоялся под лозунгом «География и научно-техническая революция». Автор считает, что ход конгресса, показал правильность этого лозунга, так как во время длительности научно-технической революции возрастает общественное и экономическое значение синтетических наук и вместе с ними также географии. Направленность географии в решении основных вопросов современного человечества, которыми являются, например, рациональное использование природных ресурсов, охрана окружающей среды, пространственное распределение населения и средств производства, способствующих тому, что география опять занимает свое место между основными (фундаментальными) науками. Автор считает, что во время конгресса более значительными являлись научные симпозиумы в первой части конгресса и специальные общие симпозиумы и рабочие заседания в течение московской части конгресса. Симпозиумы, соединенные с заседаниями комиссий Международного географического союза (МГС), дали возможность сосредоточить группы специалистов, занимающихся значительными вопросами современной географии. Общие симпозиумы и рабочие заседания во время московской части конгресса, благодаря инициативе советского организационного комитета, дали возможность выступлению передовых географов мира перед широкой общественностью по вопросам, являющимся для географии весьма перспективными. Автор также положительно оценивает некоторые новые черты конгресса, например, дискуссию перед панелями с иллюстрационными материалами.

В заключение автор очень высоко оценивает огромную работу советского организационного комитета и большого коллектива советских географов по научной подготовке и ходу конгресса. Автор считает, что XXIII Международный географический конгресс был до сих пор самой большой мировой встречей географов не только с точки зрения рекордного множества участников, но и значительности научных проблем, обсуждаемых во время конгресса.

Abstract

THE 23RD INTERNATIONAL GEOGRAPHICAL CONGRESS IN THE USSR

The author deals in his paper with the valuation of the 23rd International Geographical Congress organized in the USSR in July and August 1976. The Congress was held under the motto „Geography and the scientific-technical revolution“. The author believes that the course of the Congress has shown the rightness of this motto since in the course of the scientific-technical revolution increases the social and economic significance of synthetic sciences and among them even of geography. The orientation of geography towards the solution of basic questions of modern mankind — such as rational utilization of natural resources, protection of environment, spatial dislocation of population and of production capacities — results in the fact that geography again occupies its position among fundamental sciences. In the author's opinion the symposia in the first part of the Congress and specialized general symposia and working meetings in the course of the Moscow part of the Congress were of greatest significance. The symposia connected with the meetings of the commissions of the International Geographical Union (IGU) allowed to concentrate teams of specialists dealing with important problems of modern geography. The general symposia and working meetings in the course of the Moscow part of the Congress enabled thanks to the initiative of the Soviet organizing committee outstanding world-known geographers to take up an attitude to problems very perspective for geography. The author also appreciates some new features of the Congress such as the discussions at panels with documentary material.

In the conclusion he greatly appreciates the care given by the Soviet organizing committee and the big team of Soviet geographers to the scientific preparation and organization of the Congress. In his opinion the 23rd International Geographical Congress has been the greatest world meeting of geographers so far not only as to the record number of participants but even as to the significance of scientific problems discussed at the Congress.

1. Budova Moskevské státní univerzity na Leninských horách, kde se konaly hlavní kongresové akce, zasedání v sekcích, některé výstavy ap. Mnoho účastníků kongresu zde bylo též ubytováno.
2. Sjezdový palác v Moskvě byl dějištěm slavnostního zahájení 23. mezinárodního geografického kongresu 28. 7. 1976.

3. Předsednictvo 23. mezinárodního geografického kongresu.

4. Pohled do velké auly Sjezdového paláce v Kremlu při slavnostním zahájení 23. mezinárodního geografického kongresu. V první řadě dr. Z. Hoffmann, CSc., za ním zprava doc. dr. J. Kviřkovič, CSc. a doc. dr. O. Bašovský, CSc. (Snímky 1—4 z archívu)

5. Účastníci předsjezdového symposia K 11 — Geomorfologické mapování. Prof. dr. F. Joly (Francie) a prof. dr. F. Gullentops (Belgie) na odkryvu spraší u obce Vjazovok na Ukrajině. V profilu je patrná pohřbená půda interglaciálu mindel-riss (podle prof. Vekliče).

6. Snímek Kostjaneckého ovragu u města Kaněv na Ukrajině, kde probíhala terénní část symposia K 12 — Současné geomorfologické pochody. Ovrag náleží k největším v SSSR. Na stěnách jsou patrné glacitektonické dislokace.
7. Velký dojem na účastníky posjezdové exkurze E 15 učinila návštěva protržené hráze jezera Džusal-kei v Tan-šanu. V roce 1963 velký bahenní proud zaplnil jezero a způsobil značné škody.

8. Snímek z posjezdové exkurze E 15 do Kazachstanu. Řeka Bolšaja Almaatinka v Ťan-šanu. Bloky pocházejí z bahenního proudu.
9. Posjezdová exkurze E 15 do Kazachstanu navštívila i údolí řeky Bolšaja Almaatinka, kde často vznikají bahenní proudy. Na snímku jsou obrovské balvany dopravené ze svahů zcela nedávným bahenním proudem.

10. Snímek z trasy posjezdové exkurze E 15 při cestě na výzkumnou stanici alamatinské univerzity v Tan-šanu. Troj řeky Malaja Almaatinka.

11. K nejzajímavějším částem posjezdové exkurze E 15 náležela návštěva jezera Bolšoje Almatinskole ozero v Tan-Sanu.

12. Pohled na Ťan-šan během posjezdové exkurze E 15. Vrchol Pík Sovětov 4100 m n. m. (Snímky 5—12 J. Demek)